

Človek, príroda a Boh

V dnešnej dobe Boh nemá také postavenie ako v minulosti. Je človekom vytvorený a pomenovaný rovnako, ako všetky ostatné skutočnosti. Postavenie Boha v živote človeka sa menilo počas celých dejín, v závislosti od priorit tej-ktorej spoločenskej éry.

Pre prvých ľudí bola príroda, človek a všetky ostatné organizmy súčasťou jedného živého a meniaceho sa celku, ktorý nikdy nevzniká, ani nezaniká. Človek sa stotožňoval s prírodou, uctieval ju, bola jeho zákonom a jeho Bohom, darcom života. Ľudia žili v harmónii a ich správanie k prírode sa odrážalo aj v sociálnom živote. Všetko, čo bolo súčasťou prostredia, v ktorom žili, bolo rovnoprávne a malo rovnakú hodnotu ako sám človek.

Staroveký človek zmenil svoje myslenie a prešiel zo slepeho pozorovania a mytologického vysvetľovania javov k teoretizovaniu a hľadal racionálne objasnenie všetkých príčin a skutočností. Pri vznikajúcich teóriách jednotlivé božstvá strácali vo svete svoje miesto. Človek sa stával uvedomelým a poukazoval na svoju odlišnosť od ostatných živých bytostí. Postupne sa formoval umelý ľudský svet oddelený od prírodného. Človek si začal uvedomovať, že tak, ako aj príroda sa sama podľa potreby mení, aj on sa môže na základe vnútorných potrieb slobodne rozhodovať a meniť svoj osud. Človek sa prestal zodpovedať prírode a začal sám byť zodpovedný za svoje činy. Toto slobodné rozhodovanie dospelo k tomu, že sa spoločnosť začala výrazne sociálne rozdeľovať. Formovali sa morálne, etické a politické hodnoty.

Napätia, tlaky, bezmocnosť jednotlivcov a nespravodlivé hodnotenie vyústili k potrebe unikania od

všetkeho pozemského a znovu sa začala hľadať univerzálna moc a odvracanie sa od reálneho bytia k niečomu nadprirodzenému. Ústredným bodom sociálneho vývoja ďalšieho spoločenského obdobia sa stal kresťanský Boh. Všetko bolo podriadené božiemu poriadku a božej vôli. Príroda tu sama hodnotu nemala, a keďže bola materiálna, stala sa skôr niečím zlým, nemala vlastné zákony, všetko bola len božia vôľa. Človek tak isto prestal veci vidieť zmyslovo a rozumovo a pravé poznanie pripisoval viere. Nič v podstate nemalo hodnotu, len stvorenie a nejaký konečný súd. Spoločnosť sa sociálne vyvíjala a formovali sa spoločenské zriadenia, samozrejme, pod vplyvom vtedajšej dogmy, z ktorej ťažila pravdepodobne len cirkev.

Keď sa človeku otvorili oči, zmenil svet bezhodnotového ponímania človeka a prírody na ozajstný reálny svet, kde môže byť skutočne šťastný. Znovu sa vrátil k prírode, k poznaniu jej sily a krásy. Začal tvoriť a objavovať. Človek sa začal pokladať za najhodnotnejšie individuum na Zemi. Úspech a prospech jednotlivcov sa stal svätým a Boh pomáhal iba tomu, kto si pomáhal sám. Človek sa stal stredobodom vesmíru a prostredníctvom vedeckého poznania vládcom sveta. Príroda stratila svoju hodnotu, prestala byť niečím živým a stala sa akýmsi úžitkovým predmetom bez práv, ktorý musí byť ovládnutý a slúžiť len pre prospech a na zlepšenie a spohodlenie života.

Nastal svet novodobého človeka, ešte nie tak uvedomujúceho si vlastnú ničivú schopnosť, ako možnosti objavovať stále nové skutočnosti, už neporovnávajúceho sa s prírodou,

ale bežiacieho za výskumom, za reálnymi možnosťami uskutočnenia svojej vnútornej túžby po ovládnutí sveta, spoločenstva a vesmíru. Teraz, paradoxne, my, vzdelaní, inteligentní ľudia, stojíme nielen pred ekologickou, ale aj spoločenskou reflexiou minulého, no nehovorím, že nedôležitého vývoja. Ostali sme v sváre rytmu predošlým vývojom naprogramovaného ľudského myslenia, kde naše smerovanie je ovplyvnené výchovou, náboženstvom, zákonmi a potrebami. Náš zvrátený hodnotový systém je vraždiacim nástrojom, žijeme v strachu a obavách z nenaplnenia materiálneho cieľa, chceme všetko hneď, sami sebe sa odsudzujeme, svet je preľudnený a vládne v ňom sociálna nevráznosť. Naša pôvodná prirodzenosť, intuícia a sociálna starostlivosť sú stratené. A príroda? Ako rýchlo sme ju opustili, zabudli, že je našou matkou, tak rýchlo eticky upadáme. Možno sme ako jednotlivci slabí, ale máme vlády, my sme si ich zvolili a nechápem prečo, aj napriek dôkazom o existujúcich problémoch a črtajúcim sa možnostiam ich riešenia, sa neustále prejavuje neschopnosť týchto orgánov propagovať nové princípy a zavádzať ich do súčasných kultúrnych, spoločenských a politických odvetví.

Je čas zastaviť sa, porozmýšľať, pozrieť sa späť, začať filozofovať a prestať všetko mechanicky dokazovať. Veď sami dobre vidíme, kam doterajší vývoj smeruje, poznáme príčiny aj následky. Je potrebné vytvoriť nový hodnotový systém, brať všetko ako jeden celok, nás ľudí, naše mysle, hmotu, vesmír a svet a uvedomiť si, že nič nie je dôležitejšie než to druhé.

Martina Kulová

Otázky a námety na diskusiu

Prof. Ružička: Zodpovednosť voči prírode je súčasťou vzťahu k Bohu.